

Duurzaam beoordelen: recycle de antwoorden!

written by Sam de Vlieger

5 juli 2022

Laat leerlingen zelf de antwoorden van vorige examens nakijken. Zo groeit hun vermogen om de kwaliteit van antwoorden te beoordelen en kunnen ze zichzelf beter en zelfstandiger voorbereiden op hun eindexamen. Een gastartikel van Sam de Vlieger.

De aanleiding

Het nakijken van [eindexamens](#) is voor de docent één van de meest leerzame momenten van het jaar. Door zoveel antwoorden te zien, leer ik over de verschillende manieren waarop een antwoord juist of onjuist kan zijn, ik zie de veelvoorkomende fouten en ik kom achter de verschillende mogelijkheden die

leerlingen gebruiken om noodzakelijke elementen van een goed antwoord te verwerken. Na het nakijken van het filosofie-examen van 2021 bedacht ik me dat leerlingen ook veel zouden leren van het beoordelen van de antwoorden van hun voorgangers.

Er zijn twee redenen waarom ik dacht dat dit een nuttige leeractiviteit zou zijn:

1. Er zijn leerlingen die hardnekkig foute antwoorden formuleren, ondanks dat ze de stof kennen en oefenopdrachten maken. Ik dacht dat deze leerlingen veel konden leren van andermans antwoorden.
2. Ik merkte dat bijna alle leerlingen het moeilijk vinden om een oordeel te vormen over hun eigen kennen en kunnen. Ik hoopte dat het leren beoordelen van antwoorden hen meer zelfvertrouwen zou geven.

Het vermogen om kwaliteit te beoordelen

Het vermogen om de kwaliteit van je eigen werk en dat van anderen te beoordelen, wordt in de Engelstalige literatuur *evaluative judgement* genoemd. Volgens onderzoekster Joanna Tai en haar collega's kun je dit vermogen ontwikkelen door met [regelmaat werk te beoordelen](#) (Tai, 2018). Vervolgens moeten deze beoordelingen gerechtvaardigd worden in relatie tot de criteria en moet er een discussie over worden gestart (p. 472). Precies wat een docent bij een eindexamen doet.

De ontwikkeling van *evaluative judgement* helpt je, aldus Tai en collega's, om beter en zelfstandiger te kunnen leren (2018). Ten eerste ontwikkel je inzicht in wat [kwaliteit](#) inhoudt – iets wat we van eindexamenleerlingen verwachten. Ten tweede leer je om op je eigen oordelen te vertrouwen waardoor je zelfstandiger en effectiever wordt in je leren.

De opzet - recycle de antwoorden

Na het examen van 2021 heb ik de examenleerlingen gevraagd of ik foto's van hun anonieme antwoorden mocht gebruiken als voorbeeld voor de volgende examenklas - dat mocht.

Om leerlingen de antwoorden te kunnen laten beoordelen maakte ik gebruik van de door mij beheerde website www.peertest.nl, maar je zou het ook kunnen doen in een online spreadsheet of door de foto's met antwoorden uit te printen en ze fysiek te rangschikken. Het ging er mij om dat leerlingen antwoorden moesten rangschikken en dat ze de rangschikking later konden terugvinden om te leren voor het examen.

Na de herfstvakantie heb ik twee keer zestig minuten uitgetrokken voor het omzetten van foto's naar tekst. Alle leerlingen hadden hun laptops meegenomen en elke leerling kreeg toegang tot een online map met de foto's van een gemaakt examen van vorig jaar. Leerlingen konden nu per vraag de antwoorden van vorig jaar invoeren door ze over te typen.

Het overtypen beschouwde ik van te voren als een noodzakelijk kwaad maar de twee lessen waarin ik me docent aan een typistenopleiding waande, waren zeer leerzaam. Ik heb leerlingen nog nooit zo kritisch gehoord over spelling, handschrift, zinsbouw en argumentatie. Aan alleen de vorm van de antwoorden viel hen al van alles op. Leerlingen beseften dat het uitmaakt hoe je je zinnen opschrijft, dat het handig is om streepjes te zetten bij de verschillende onderdelen van een goed antwoord en naar een tekst te verwijzen als dat gevraagd wordt, netjes te schrijven en zorgvuldig te argumenteren.

Inzicht in kwaliteit door antwoorden te

beoordelen

Toen alle examenantwoorden waren overgetypt kon het beoordelen van de antwoorden beginnen. Iedere leerling moest de antwoorden op één examenvraag ordenen op kwaliteit met het beste antwoord bovenaan. Leerlingen bespraken dingen die ik ook met mijn tweede corrector bespreek: Is er een impliciete definitie van het concept aanwezig? Is het noemen van een paar woorden een verwijzing naar de tekst? Is deze alternatieve beschrijving ook juist?

14. De discussie over de arbeidsrechten van het Ryanair-personeel laat zien dat instituties met elkaar samenhangen. Geef met dit voorbeeld een argument voor de opvatting dat samenhang tussen instituties het goede leven voor Ryanair-personeel weliswaar mogelijk maakt, maar ook ondermijnt.

Score: 0

Beste antwoord:

1) - Samenhang tussen instituties maken voor het Ryanair-personeel het goede leven mogelijk, omdat Ryanair bijv. afhankelijk is van de institutie 'de staat' de regels opstellen over arbeidsomstandigheden. - Maar de samenhang tussen instituties ondermijnen ook het goede leven voor het personeel omdat de staat ook wilt dat er vliegtuigen blijven reizen, en hun regelgeving wordt daar ook door beïnvloedt, wat niet altijd gunstig is voor het personeel. —

Alle antwoorden (7)

2) De vakbonden en Ryanair zijn verbonden aan elkaar, want ze delen leden. De vakbonden kunnen opkomen voor de rechten van de arbeiders, wat het goede leven mogelijk maakt, maar de vakbonden kunnen ook rechten aan Ryanair verlenen die het leven van het personeel minder goed maken. —

3) De samenhang tussen instituties maakt het goede leven enerzijds mogelijk omdat vakbonden zorgen voor betere rechten, maar anderzijds ondermijnt het het goede leven ook omdat de samenhang tussen twee aandeelhouders zorgt voor slechtere omstandigheden —

4) De institutie van Ryanair en van de aandeelhouders hangen samen met elkaar en door die samenhang is het goede leven voor Ryanair personeel mogelijk, want die verdienen geld en hebben een leven om te proberen om het goede leven te bereiken. Maar door de institutie van de aandeelhouders krijgen het Ryanair personeel uit de institutie van Ryanair geen betere personeelsrechten. Dat is ook een voorbeeld waarbij de samenhang van de twee instituties het goede leven ondermijnt, omdat het persoon hun goede leven nu wordt ondermijnt. —

5) Door samenhang tussen instituties kunnen de rechten voor het Ryanair-personeel verbeteren omdat maatschappijen uit NL nu aan kunnen dringen voor meer rechten waardoor het goede leven van het personeel mogelijk wordt gemaakt. Het kan het goede leven ook ondermijnen omdat maatschappijen uit NL de Ierse rechten ook kunnen steunen waardoor het goede leven voor het personeel nog veel verder weg is. —

6) Door die samenhang is het mogelijk om bij instituties uit een ander land te werken maar dit kan er ook voor zorgen dat je daar heen moet verplaatsen. —

7) De samenhang tussen de instituties Ryanair en de wettelijke macht van de overheid maakt het goede leven van Ryanair personeel mogelijk, omdat door de samenhang Ryanair zich aan wetten over personeel moet houden. De samenhang ondermijnt het goede leven ook. —

Een voorbeeld van de rangschikking

Leerlingen konden elkaars rangschikking zien en ik heb deze gebruikt om gedurende het jaar verschillende examenopgaven te bespreken. Ik projecteerde de antwoorden die op het examen waren gegeven en we bespraken de volgorde. Dit leidde tot interessante discussies. Kortom, we voerden alle activiteiten uit die volgens Tai het vermogen om de kwaliteit van het werk van jezelf en dat van anderen te beoordelen verbeterd.

Gerecyclede antwoorden leiden tot een duurzame beoordeling

De onderzoeker David Boud gaf de term *sustainable assessment* oftewel duurzame beoordeling aan beoordelingsprocessen die leerlingen voorbereiden op hun toekomstige leerbehoeften (Boud 2000, p.151). Deze duurzame beoordeling houdt in dat leerlingen steeds beter kunnen oordelen over hun eigen werk en dat van anderen zodat ze in de toekomst, ook zonder hun docent, kunnen vertrouwen op hun eigen oordeel en zichzelf kunnen blijven ontwikkelen.

De meeste beoordelingen zijn niet duurzaam want een leerling ziet doorgaans alleen haar eigen werk, de correcties van de docent en misschien het antwoordmodel. Om het vermogen om de kwaliteit van een antwoord te beoordelen te vergroten is het noodzakelijk dat leerlingen veel antwoorden zien die in kwaliteit variëren (p. 468, Tai, 2018). Tijdens de evaluatie merkte één van mijn leerlingen op: “Nu zie ik niet alleen mijn eigen fouten maar ook de andere mogelijke fouten die je kan maken bij het beantwoorden van een vraag.”

Stap voor stap

Maar hoe pak je dit aan? In het volgende stappenplan precies de werkwijze:

Stap 1: Ik maak tweetallen verantwoordelijk voor een examenvraag. Dit tweetal voert de vraag + correctiemodel in op peertest zodat anderen hem kunnen beantwoorden.

Stap 2: Ik verdeel de antwoorden over leerlingen. Ik zorg dat er per vraag ongeveer acht antwoorden zijn die verschillen in kwaliteit. Ik zet online mapjes klaar met de foto's van de antwoorden van vorig jaar. Leerlingen beantwoorden de vragen op peertest door de antwoorden over te typen.

Stap 3: Ik laat de tweetallen die verantwoordelijk zijn voor de vraag de antwoorden rangschikken op basis van kwaliteit. Vervolgens projecteer ik de vraag en de bijbehorende antwoorden en bespreek de rangschikking die de leerlingen hebben gemaakt. We voeren een discussie over waarom het ene antwoord beter is dan de ander en waar de grens tussen een juist en onjuist antwoord ligt.

Stap 4: Ik laat de leerlingen die verantwoordelijk zijn voor de vraag reflecteren op de rangschikking en onder de rangschikking een rechtvaardiging schrijven.

Stap 5: Leerlingen kunnen terugkijken naar de rangschikking in voorbereiding op hun examen.

Evaluatie

De reacties van leerlingen op het experiment waren gemengd. Een leerling die zeer sterk was in het formuleren van antwoorden vond het experiment vooral tijdrovend en had er weinig van geleerd. Een aantal leerlingen die juist moeite hadden met het formuleren van antwoorden, zeiden dat ze er veel van hadden opgestoken en dat het had geholpen bij de voorbereiding op het examen. Vooral omdat ze zich realiseerden dat er meerdere manieren waren waarop een antwoord juist of onjuist kon zijn. Een enkeling heeft het overzicht met antwoorden ook gebruikt om haar eindexamen voor te bereiden.

Volgens mij heeft het beoordelen van antwoorden en bespreken van de beoordelingen alle leerlingen een beter begrip van kwaliteit bezorgd. Op basis van de discussies met leerlingen denk ik dat ze beter zijn geworden in het waarnemen van de verschillende componenten van een goed antwoord. Ik kan nog niet inschatten of het verbeterde vermogen om antwoorden te beoordelen leerlingen zelfstandiger heeft gemaakt. Vooralsnog denk ik dat het voornamelijk de leerlingen die zwak waren heeft geholpen om betere antwoorden te

formuleren. Volgend jaar zet ik het experiment voort.

Literatuur

Tai, J., Ajjawi, R., Boud, D., Dawson, P., & Panadero, E. (2018). Developing evaluative judgement: Enabling students to make decisions about the quality of work. *Higher Education*, 76(3), 467-481

Boud, D. (2000). Sustainable assessment: rethinking assessment for the learning society. *Studies in Continuing Education*, 22(2), 151-167.

Dit artikel is afkomstig van [Vernieuwenderwijs.nl](https://www.vernieuwenderwijs.nl).

Bekijk de meeste recente versie van ons artikel op onze website.

Vernieuwenderwijs